

МБОУ «Сунтарская средняя общеобразовательная школа №2» им. И.С.Иванова с дошкольными группами
муниципального района «Сунтарский улус (район)» Республики Саха (Якутия)

Рассмотрено на заседании МО учителей
Руководитель МО *Васильева С.И.* (Андреева С.И.)
«31» августа 2016 г.

Согласовано
Зам. Директора по УМР Данилова И.П.
«31» августа 2016 г.

«Утверждаю»
Директор школы Иванов В.Р.
« » августа 2016 г.

Рабочая программа
Предмет: *Язык саха*
2016-2017 уч. год

Учитель начальных классов
Платонова Варвара Алексеевна

Быһаарыы сурук

Үөрэх предметин өйдөбүлэ

Төрөөбүт тыл - көлүөнэттэн көлүөнэбэ бэриллэр ханнык бабарар норуот улуу нэһилиэстибэтэ, киһи аймах ытык өйдөбүллэриттэн (сыаннастарыттан) биирдэстэрэ. Төрөөбүт тыл – оҕоҕо тулалыыр эйгэтин кырабатык билэр-көрөр, чугас дьонун-сэргэтин кытта истициник бодоруһар, иэһиитэ уһуктар, өйө-санаата сайдар, өбүгэтин үөрэбин утумнуур сүрүн эйгэтэ.

Ол иһин оҕону кыра сааһыттан оҕо тэрилтэтигэр, оскуолаба төрөөбүт тылынан иитии-үөрэтии сүрүн ирдэбил быһыытынан билиниллэн, Российскай Федерация уонна Саха Республикатын үөрэххэ уонна тылга сокуоннарыгар ити өйдөбүл туспа ыстатыйанан киирэн, быраап быһыытынан көмүскэллээх, билинни усулуобуйаба үгүс норуот тыла чөл туруктаах хааларыгар тирэх буолар.

Саха Республикатыгар саха тылын төрөөбүт тыл быһыытынан үөрэтии 1922 сыллаахтан тиһигин быспакка, үгүс оскуолаба үгүскэ кубулуйан, уопсай үөрэхтээһин оҕону сайыннарар биир сүрүн предметин быһыытынан билиниллэр. Ити кэм устатыгар сэбиэскэй да, билинни да кэмнэ орто үөрэх систиэмэтигэр буолбут араас реформалар сыалларыгар-соруктарыгар сөп түбэһиннэриллэн, үөрэтии таһыма, хайысхата, ис хоһооно сайдан иһэр.

Билигин төрөөбүт тыл, федеральной государственной үөрэх стандартын (ФГҮЕС) ирдэбилинен, уопсай үөрэхтээһин булгуччулаах чааһыгар киирэн, базиснай үөрэх былааныгар (федеральной) миэстэтэ, үөрэтиллэр чааһа чопчу ыйыллан үөрэтиллэр таһыма үрдээтэ. Алын сүһүөх оскуола таһымыгар төрөөбүт тылы үөрэх предметин быһыытынан үөрэтиигэ түмүк ирдэбили эмиэ федеральной государственной үөрэх стандарта сүрүннүүр.

Ити ааттаммыт дөкүмүөн быһыытынан, начаалынай үөрэхтээһин таһымыгар нуучча уонна төрөөбүт тылы үөрэтиигэ тэн таһымнаах түмүк ирдэнэр. Төрөөбүт тыл атын үөрэх предметтэрин кытта бииргэ оҕо личность быһыытынан сайдыытын хааччыйахтаабын этиллэр, ону сэргэ урукку өттүгэр ирдэммэт саңа булгуччулаах ирдэбили - үөрэнээччигэ үөрэх дэҕиттэр дьайыыларын иңэринии киллэрэр.

Үөрэх предметин сыала уонна соруга

Начаалынай оскуолаба төрөөбүт тылы үөрэтии предметэ атын үөрэх предметтэрин ортотугар үөрэнээччи тылын-өһүн уонна өйүн-санаатын сайыннарар, сүрүн үөрэнэр үөрүйэби иңэрэр кыабынан бас-көс балаһыанньаны ылар предмет буолар. Онон бу предмети үөрэтии таһымыттан саха оскуолатыгар начаалынай үөрэхтээһин уопсай туруга, үөрэнээччи салгыы сүрүн оскуолаба ситиһиилээхтик үөрэнэрэ тутулуқтаах.

Оҕо начаалынай оскуолаба үөрэнэр сааһыгар билиитэ-көрүүтэ балысханнык кэңиир, тыла-өһө уонна өйө-санаата имигэстик сайдар, иэһиитэ уонна саныыр санаата судургутук олохсуйар буолан, төрөөбүт тылы бу кэмнэ кичэйэн үөрэтии - норуот тыла чөл туруктаах буоларыгар, кэнчээри ыччакка улуу нэһилиэстибэни тириэрдэргэ олус суолталаах.

Этиллибиккэ олобуран, төрөөбүт тылы уопсай үөрэхтээһин алын сүһүөх таһымыгар үөрэтии сыалын үс хайысхаба араарыахха сөп:

1) Үөрэнээччигэ төрөөбүт тыл туһунан билиини аан дойду туһунан научнай билии быстыспат сорботун быһыытынан иңэри, тыл үөрэбин сүрүн балаһыанньаларын билиһиннэри, онно олобуран, оҕо билэр-көрөр, толкуйдуур кыабын сайыннары;

2) Үөрэнээччи дьону-сэргэни кытта төрөөбүт тылынан бодоруһар үөрүйэбин, саңа (тыл) культурата киһи уопсай культуратын быстыспат сорбото буоларын туһунан өйдөбүлгэ тирэбирэн, саңа (тыл) араас көрүнэр (кэпсэти, суруйуу, аабы, өйтөн айыы о.д.а.) үөрэтэн, салгы сайыннары;

3) Үөрэнээччигэ төрөөбүт тыл норуот ытык өйдөбүллэриттэн биирдэстэрэ буоларын быһыытынан ураты харыстабыллаах сыһыаны иңэри, хас

биирдии киһи ийэ тылын сайыннарар иэстээбин өйдөтүү.

Төрөөбүт тылы начаалынай оскуолаба үөрэти сыала маннык сүрүн соруктары быһаардахха ситиһиллэр:

- Дьону-сэргэни кытта бодоруһар саңа (тыл) сүрүн көрүннэрин үөрэнээччигэ үөрэх дэгиттэр дьайыыларын иңэриини кытта бииргэ алтыһыннаран үөрэти;
- Тыл (саңа) - бодоруһуу сүрүн ньымата диэн тутар өйдөбүлгэ тирэбирэн, үөрэнээччи кэпсэтэр уонна санаатын толору этэр (тыл этэр), суруйар үөрүйэбин сааһыгар сөп түбэһиннэрэн сайыннары;
- Тыл үөрэбин билиитигэр, сурук-бичик культуратын төрүт өйдөбүллэригэр олобуран, үөрэнээччи төрөөбүт тылын литературнай нуорматын тутуһарын, албаһа суох саңарарын уонна суруйарын ситиһии;
- Тыл үөрэбин сүрүн салааларын (лексика, фонетика, морфология, синтаксис, тизкис) туһунан уопсай өйдөбүлү иңэриигэ тирэбирэн, үөрэнээччи толкуйдуур дьобурун сайыннары, сааһыгар сөп түбэһиннэрэн, өй үлэтин дьайыыларыгар үөрэти;
- төрөөбүт тылы билии, харыстааһын, сайыннары сүрүн ньымаларыгар үөрэти.

Саха оскуолатыгар нуучча тылын үөрэнээччи төрөөбүт тылга ылбыт билиитигэр, иңэримит үөрүйэбэр уонна сатабылыгар тирэбирэн үөрэти - билигин олохсуйбут өйдөбүл, бастың учууталлар үгэскэ кубулуйбут үөрэтэр ньымалара. Онно тирэбирэн, ФГҮ©С үөрэнэргэ үөрэтэр сүрүн балаһыанньатыгар уонна ирдэбилигэр олобуран, төрөөбүт тылга тирэбирэн нуучча тылын үөрэтиини саңа таһымна таһаарар кэм кэллэ.

Төрөөбүт тылы начаалынай оскуолаба үөрэти үөрэнээччи нуучча тылын кэбэбэстик ылынарын хааччыһар, нуучча тылыгар тыл үөрэбин үгүс уопсай балаһыанньаларын хос эбэтэр уруттаан үөрэтэри лапа абыһатан, учуутал үөрэх чааһын оҕо нууччалыы саңатын сайыннарыга аныр усулуобуйатын үөскэтиэхтээх. Онон саха оскуолатыгар нуучча тылын үөрэти хаачыстыбатын тупсарыга усулуобуйа үөскэти - төрөөбүт тылы үөрэти хос сыала-соруга.

Үөрэх былааныгар үөрэх предметин миэстэтэ

Саха тылын үөрэти чааһа начаалынай үөрэхтээһини сүрүннүүр уопсай үөрэхтээһин программатыгар (*Примерная основная общеобразовательная программа начального общего образования*) бэриллэр төрөөбүт тылынан үөрэнэр кылаастарга аналлаах базиснай үөрэх

былаанын 3 (үһүс) барыйааныгар тирэбирэн быһаарыллар. Үөрэх тэрилтэтэ бэйэтин үөрэбин программатын, былаанын оңосторугар онно баар чааска киирбит предметтэр чаастарын тутуһара ирдэнэр. Онно эбии үөрэх былаанын талар чааһыттан бэйэтэ көрөн, ханнык баҕарар предметкэ чаас эбэрэ, эбэтэр атын предмети эбии үөрэтэрэ көнүл.

Ити ыйыллар базиснай үөрэх былааныгар нуучча уонна төрөөбүт тылы үөрэтии чаастарын ахсаана тэннэтэн, ордук государственнай статустаах төрөөбүт тыл үрдүк таһымна үөрэтиллэригэр усулуобуйа тэриллибитэ көстөр. Ону сэргэ төрөөбүт тылы үөрэтии нуучча тылын үөрэтиигэ тирэх буоларын ситиһэр туһуттан үөрэх матырыяалын аттарарга табыгастаах балаһыанһа үөскүүр.

Ытык өйдөбүллэри үөрэх предметин ис хоһоонугар киллэри

Начаалынай кылааска саха тылын үөрэтии оҕоҕо ытык өйдөбүллэри (духуобунай сыаннастары) инэриигэ улахан суолталаах. Киһи аймах үйэлэртэн үйэлэргэ өрө тутан илдэ кэлбит ытык өйдөбүллэрэ (духуобунай сыаннастара) төрөөбүт тыл эгэлгэтигэр, кэрэтигэр сөнөллөр. Ол курдук үөрэтии ис хоһоонугар тыл үөрэбин сүрүн хайысхаларын сэргэ уруок, кэпсэтии (бодоруһуу) тиэмэтин, үөрэтии матырыяалын быһыытынан төрөөбүт дойду, ийэ дойду, төрөөбүт тыл, айылҕа, үлэ, төрүт дьарык, ыал, дьиэ кэргэн, айымньы уонна кэрэ эйгэтэ, көнүл, кырдык, үтүө сана, киһи аймах, аан дойду омуктарын тылларын уонна култууратын эгэлгэтин курдук ытык өйдөбүллэр (духуобунай сыаннастар) киририэхтэрэ.

Үөрэх предметин үөрэтии түмүгэ

Ытык өйдөбүллэри инэрии түмүгэ (личностные результаты)

Саха тылын оскуолаҕа үөрэтии кэмигэр оҕо манньк ытык өйдөбүллэри (духуобунай сыаннастары) инэриннэбинэ төрөөбүт тыла сайдарыгар бэриниилээх, эппиэтинэстээх буоларыгар, бэйэтин кыабын толору туһанарыгар эрэниэххэ сөп.

Төрөөбүт тыл - омугу сомоҕолуур тыл буоларын өйдүүр.

Төрөөбүт тыл төрүт айылгыта, үйэлээх үгэһэ, этитэр кэрэтэ норуот тылынан уус-уран айымньытыгар уонна уус-уран литератураҕа сөнмүтүн билэр.

Төрөөбүт тылын сайыннарар, кэлэр көлүөнэҕэ тириэрдэр ытык иэстээбин, ийэ тыл үйэлэргэ чөл туруктаах буоларыгар тус оруоллаабын өйдүүр.

Төрөөбүт тыл иитиллэр, үөрэнэр, айар-сайдар тыл буоларын итэҕэйэр.

Төрөөбүт тыл элбэх омук алтысан бииргэ олорор кэмигэр, икки (элбэх) тылланыы усулуобуйатыгар хас биирдии киһиттэн харыстабыллаах сыһыаны эрэйэрин өйдүүр.

Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ

(метапредметные результаты)

Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыл.

Тылын сайыннарар сыалы-соругу таба туруорунар, сатаан былаанныыр, туох-ханнык түмүккэ кэлиэхтээбин быһа холоон билэр.

Тугу билэрин-билбэтин, тугу ситэри үөрэтихтээжин арааран өйдүүр. Сылга бииртэн итэбэһэ суох төрөөбүт тылга аналлаах бырайыактарга кыттан (тус бырайыага, коллективной бырайыак) үлэлиир.

«Тылы сэрэйэр» дьоһуру (языковое чутье, чувство языка) сайыннарыы. Бэйэтин сааһыгар сөп түбэхэр тизкискэ үөрөспит матырыйаалын

сүннүүнэн тыл литературнай нуормата санарар эбэтэр суруйар киһи тылыгар төһө сөпкө эбэтэр сыһа туттууларын тута „сэрэйэн,, билэр, итэбэһин, албаһын быһаарар, көннөрөр, бэйэтин тылыгар-өһүгэр тыл нуорматын ирдэбилин тутуһарга дьулуһар.

Тылын сайыннарар баһаны үөскэтии (потребность в совершенствовании собственной речи). Төрөөбүт тылын барба баайын сыаналыыр,

тыл кэрэтигэр умсугуйар, этигэн тыл күүһүн, кыабын толору туһанарга, тылын-өһүн бэйэтэ сатаан чочуйан, тупсаран, санаатын сиһилии этэргэ,

кэпсииргэ дьулуһар.

Хонтуруолланыы. Бэйэ санатын өрүү кэтэнэр, көрүнэр, албаһа суох санарарга, санатын ыпсаран, хомоһойдук этэргэ кыһаллар.

Билэр-көрөр сатабыл. Сүрүн үөрэнэр сатабыл.

Үлэ сыалын-соругун таба туруоруу. Төрөөбүт тылын үөрэтэригэр сыал-сорук туруорунан көдүүстээхтик үлэлиир.

Билиини-көрүүнү кэнэтэр араас матырыйаалы туһаныы. Сахалыы үөрэх-наука литературатыттан (тылдыттартан, ыйынныктартан, энциклопедиялартан, араас кинигэттэн) туһаннаах информацияны, билиини дөбөннүк булар, бэлиэтэнэр, түмэр, ситимниир араас ньыманы

табыгастаахтык туһанар. Сахалыы тахсар оҕоҕо аналлаах республика, улуус, оскуола хаһыаттарын-сурунаалларын („Кэскил,, „Чуораанчык,,о.д.а.) тиһигин быспакка ааһар, араадьыйанан, телевизорунан сахалыы биэриилэри сэргээн истэр-көрөр, үөрэбэр, чинчийэр, айар үлэтиг эркөдүүстээхтик туһанар. Сахалыы үөрэби сайыннарар интернет-сайттартан туһалаах, наадалаах информацияны булан, сөпкө наардаан тусанар; тизкиһи сахалыы шрибинэн бэйэтэ тэтимнээхтик бэчээттиир; интернет нөнүө сахалыы ытыллар араас тэрээһиннэ төрөөбүт тыл литературнай

нуорматын тутуһан, көхтөөхтүк кыттар.

Билиини сааһылааһын (структурирование знаний). Саҥа билии ыларга баар билиитигэр тирэбирэр. Атын предметтэргэ ылбыт билиитин

сатаан ситимниир (интеграция знаний).

Тобулук өйү сайыннарар үөрүйэхтэр. Төрөөбүт тыл оскуолаба оҕону сайыннарар үөрэх тутуһа салааларыттан (предметтэриттэн) биридэстэрэ. Онон үөрэнээччи саха тылын үөрэтэр кэмигэр үөрэнэргэ төрүт буолар өй үлэтин сүрүн үөрүйэхтэрин баһылыыр.

Саха тылын лингвистическэй матырыйалыгар тирэбирэн, өй үлэтин араас дьайыыларын кэбэбэстик толорор: тэннээһин (сравнение), ырытыы (анализ), холбооһун (синтез), түмүктээһин (обобщение), (сериация), ханыылатан сааһылааһын (классификация),

майгыннаты (аналогия), сааһылааһын (систематизация). Итини сэргэ араас тойоннуур ньыманы (индукция, дедукция) табыгастаахтык туһанан дьону итэгэтэр, ылыннарар курдук санаатын сааһылаан этэр үөрүйэбэ сайдар.

Рефлексия. Сыалы-соругу ситиһэр ньымаларын уонна усуллубуйаларын төһө сөпкө талбытын сыаналыыр. Үлэ хаамыгытын хайдах салайан иһэрин кэтээн көрөр, үлэ түмүгүн дьон интэриэһин, болжомтотун тардар курдук сахалыы кэпсиир.

Бэлиэни-символы туһанар үөрүйэхтэр. Доржон (буукуба), тыл, этии чилиэннэрин, тиэкис анал бэлиэлэрин сатаан туһанар. Анал бэлиэлэринэн тыл, этии, тиэкис моделин онорор. Бэриллибит моделга тирэбирэн, тылы, этиини толкуйдуур, тиэкиһи айар. Этиини, тиэкиһи көннөрөргө анал корректорскай бэлиэлэри сатаан туһанар. Лингвистическэй билиини араас таблица, исхиэмэ, модель, диаграмма көмөтүнэн көрдөрөр. Таблицанан, исхиэмэнэн, моделинан, диаграмманан көрдөрүллүбүт лингвистическэй билиини өйдүүр уонна кэпсиир.

Бодоруһар сатабыл.

Бииргэ үлэлиир үөрүйэх. Дьону кытта бииргэ алтыһан үөрэнэр, үлэлиир араас ньыманы баһылыыр (пааранан, бөлөбүнэн, хамаанданан о.д.а.). Саастыылаахтарын, улахан дьону кытта айымныылаах алтыһыы туругар кэбэбэстик киирэр (продуктивное взаимодействие), биир сыаллаах-соруктаах дьонун кытта таһаарыылаахтык, көдүүстээхтик үлэлиир үөрүйэхтэнэр (продуктивное сотрудничество).

Кэпсэтэр үөрүйэх. Кэпсэтии уратыларын өйдүүр, табан кэпсэтэр. Кэпсэтэр кинитин убаастыыр, сэнээрэр, санаатын болжойон истэр, ылынар. Ханник бажарар эйгэбэ кэпсэтэригэр дьон болжомтотун тардар, сэргэхситэр, сонуржатар, көбүлүүр сатабылы табан туһанар. Кэпсэтэр кэмнэ бэйэ көрбүтүн, истибитин, аахпытын сиһилии сэхэргиир. Дьон өйдөспөт, тыл тылга киирсибэт буолар төрүөттэрин сөптөөхтүк сыаналыыр, сатаан ырытар, өйдөһүү суолун дөбөннүк тобулар.

Кэпсэтии сиэрин (речевой этикет) тутуһар үөрүйэх. Дьону кытта алтыһыыга кэпсэтии сиэрин тутусар, туттан-хаптан бодоруһуу ньымаларын тожоостоохтук туттар.

Сахалыы дорооболоһор, билсиһэр, быраһаайдаһар, көрдөһөр, бырастыы гыннарар, буйар, телейонунан кэпсэтэр, о.д.а. үгэстэри инэриммит, күннээби оложор өрүү туттар.

Тустаах үөрэх предметин үөрэтии түмүгэ

(предметные результаты)

Саха тылын литературнай нуорматын (орфоэпическэй, лексическэй, грамматическай) тутуһар. Доржону, буукубаны, тыл сүһүөбүн, сана чааһын, этии чилиэнин, судургу этиини булар,

Сахалыы таба суруйуу, сурук бэлиэтин быраабылаларын тутуһар. Тиэкис өйдөбүлүн, бэлиэтин билэр (тиэмэтэ, сүрүн санаата, аата, эпиграф, тутула, этиилэрин ситимэ).

Саныйр санаатын сааһылаан, дьонно өйдөнүмтүөтүк, тийимтиэтик этэр, тиэкис тутулун тутуһан суруйары сатыыр.

Тиэкис тииптэрин сэхэргээһин, ойуулааһын, тойоннооһун диэн араарар.

Монолог (сэхэргийр, ойуулуур, тойоннуур) уонна диалог (кэпсэтии, сана үллэстии, ыйыталаһы о.д.а.) арааһын сатаан туһанар. Бэйэ сангатын (тылынан, суругунан) сатаан хонтуруолланар, тиэкиһин ис хоһоонун, тылын-өһүн сыаналанар, албаастарын булар, чочуйар, тупсарар.

Үөрэх предметин ис хоһооно

Начаалынай оскуолаҕа төрөөбүт тылы үөрэтии уопсай үөрэхтээһин систиэмэтигэр саха тылын үөрэтэр предмет быстыспат сорбото, „Филология, үөрэх уобалаһыгар төрүт буолар сүрүн куурус буолар. онон үөрэтии сыала-соруга, тутула, ис хоһооно уонна түмүк ирдэбилэ үрдүкү кылаастарга төрөөбүт тылы сэргэ атын филологической предметтэри үөрэтиини кытта алтыһыннаран-ситимнээн торумнанар. Төрөөбүт тылы начаалынай оскуолаҕа үөрэтии маннайгы кылааска „Бодоруһарга үөрэнэбит, диэн сана киирэр салааттан сабаланар, ол кэнниттэн „Грамотаҕа үөрэтии, диэн үгэс буолбут ааҕарга уонна суруйарга үөрэтэр сала „Ааҕарга уонна суруйарга үөрэнэбит, сана аатынан үөрэтиллэр. Бу кэмнэ үөрэх былааныгар төрөөбүт тыл уонна литературнай ааҕы чаастара бииргэ бэриллэллэр. „Ааҕарга уонна суруйарга үөрэнэбит, сала кэнниттэн биирдэ төрөөбүт тыл уонна литературнай ааҕы предметтэрэ тус-туспа үөрэтиллэллэр. Ити кэмтэн ыла начаалынай оскуолаҕа төрөөбүт тыл предметин сүрүн ис хоһоонун тиһиктээхтик үөрэтии сабаланар.

Төрөөбүт тылы начаалынай оскуолаҕа үөрэтии ис хоһоонун сүрүн хайысхалара үөрэтии түмүк ирдэбилин уонна сыалын-соругун ситиһэргэ аналлаах тутуу научнай балаһыанньалартан таньыллар. Ити ирдэбилгэ олобуран, төрөөбүт тылы үөрэтии ис хоһоонугар маннык сүрүн научнай хайысхалар киирэллэр:

- 1) Бодоруһуу култуурата.
- 2) Саҥа көрүнгэ (виды речевой деятельности): истии, сангарыы, ааҕыы, суруйуу.
- 3) Тыл үөрэҕин тутуу салааларын туһунан уопсай өйдөбүлэ: фонетика, лексика, морфология, синтаксис.
- 4) Сурук-бичик култуурата: таба суруйуу уонна сурук бэлиэтэ.
- 5) Ситимнээх сананы сайыннарыы (тиэкис тусунан сүрүн өйдөбүл).

Сүрүн хайысхаларга киирбит тиэмэлэр ис хоһооноро начаалынай оскуола үөрэнээччитин сааһын уратытын, өйүн-санаатын, кыаҕын, билэр-көрөр дьоһурун учуоттаан тангыллыахтаахтар.

Бодоруһуу култуурата

Дьону кытта бодоруһуу араас көрүнгэ: кэпсэтии, сэхэргэһии, сүбэлэһии, сөпсөһүү. Тылы бодоруһуу сүрүн ньыматын быһыытынан арыйыы: бодоруһууга саҥа (вербальные средства общения) уонна туттуу-хаптыы (невербальные средства общения) суолтата. Сангарыы уонна истии култууратын, кэпсэтии сиэрин тутууу.

Санааны сааһылаан сангарар үөрүүх

(Дорҕоонноох саҥа уонна суругунан саҥа)

Туох сыаллаах-соруктаах сангарарын-суруйарын чуолкай өйдөөн (тема, сүрүн сана), дьон өйүгэр-санаатыгар тийимтиэтик санаатынсааһылаан, араас туттулук (функциональной) истиилээх тиэкистэри холкутук сангарар-суруйар (истэн суруйуу, өйтөн суруйуу, толкуй сурук, сыанабыл, реферат, дакылаат, тезис, докумуон арааһа о.д.а.).

Тиэкис сүрүн санаатыгар олобуран, тиэкиһи таба ааттыыр, наадалаах түгэннэ табыгастаах эпиграф талар (ох тыл, өс хоһооно, цитата). Тиэкис тиибиттэн көрөн (сэхэргээһин, ойуулаасын, тойонноһун). Тиэкис тутулун тутуһар (кириитэ, сүрүн чааһа, түмүгэ), былаанын онгорор (кылгас, тэнийбит), микротемаларга бытарытар.

Араас истиилгэ тыл туттуллар уратытын, дэгэтин учуоттаан сахалыы тутуллаах этиилэри (логичность речи), ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалары, тыл баайын (богатство речи), үөрэх, наука терминнэрин, дьыала-куолу тылын-өһүн сөпкө туттар (уместность речи).

Саҥа көрүнэ: истии, санарыы, аабыы, суруйуу

Истии. Дьону кытта бодоруһуута (кэпсэтиигэ) истии култууратын тутуһуу. Кэпсэтии сыалын-соругун, дьон этэр санаатын, кэпсэтии ис хоһоонун өйдөөһүн. Сахалыы араас тиэкиһи истии, сүрүн ис хоһоонун, болҕойулуохтаах түгэннэрин истэн сиһилии ылыныы истибиккэ олобуран тус санааны үөскэтии. Истибиттэн туһааннаабы, суолталаабы сурунуу, анал бэлиэлэри туһанан, ис хоһоонун, тутулун исхиэмэнэн көрдөрүү.

Аабыы. Сахалыы араас тиэкиһи сахалыы саҥа интонациятын төрүт дорҕоон этиллиитин тутуһан, тэтимнээхтик аабыы. Тиэкиһи туох

сыаллаах-соруктаах ааҕартан көрөн, аабыы араас көрүнгүн сатаан туһаныы (үөрэтэр аабыы, билсир аабыы, соруудахтаах аабыы, о.д.а.).

Аабыы кэмигэр тиэкис сүрүн санаатын өйдөөһүн, наадалаах, туһалаах информацияны араарыы. Аахпыт тиэкис сүрүн ис хоһоонугар тус

сыанабылы (сыһыаны) сатаан этии. Тиэкистэн синонимы, сомоҕо домоҕу, түөлбэ тылы, ойуулуур-дьүһүннүүр ньыманы туттуу бастын холобурун булуу, анаан болҕойуу, аахпыт кэпсииргэ туһаныы. Аабыллар тиэкистэн билбэт, өйдөөбөт саҥа тыллары тылдыттан булуу.

Ааптар санаатын, иэйиитин биэрэригэр тиэкис тутулун, этии арааһын хайдах туһаммытын быһаарыы. Аабыыга тиэкис интонациятын, туонун сүрүн санааҕа сөп түбэһиннэрэн таба тайаныы.

Санарыы (дорҕоонноох саҥа). Кэпсэтии сиэрин, санарыы културатын тутуу. Дьону кытта табан кэпсэтии. Кэпсэтиини тоҕоостоохтук көбүлээһин, саҕалааһын, салҕааһын, түмүктээһин. Саныыр санааны толору, сиһилии тириэрдэр инниттэн кэпсэтии сыалыгар-соругар, ис хоһоонугар сөп түбэхэр сахалыы тылы-өһү, ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалары таба туһаныы. Санарыы кэмигэр туттуу-хаптыы бэлиэтин (невербальное общение) тоҕоостоохтук туттуу. Саҥа тиибин арааһын (ойуулааһын, сэхэргээһин, тойонноһун) туттан тыл этии. Кэпсэтии, тыл этии түгэнигтэн дорҕоону күүһүрдэн-сымнатан, үрдэтэн-намтатан, уһатан, куолас толбонун, эгэлгэтин туһанан истээчигэ тус сыһыаны, иэйиини тириэрдии. Этэр санааны сааһылаары эбэтэр тустаах өйдөбүлү истээчигэ тоһоҕолоон тиэрдээри тоҕоостоох миэстэҕэ анал тохтобуллары (паузаны) сатаан туһаныы. Түгэнигтэн көрөн, санарыы тэтимин сөпкө талы.

Суруйуу (суругунан сана). Сурук-бичик культуратын тутууу. Тупсаҕай буочарынан, ыраастык суруйуу. Тиэкиһи устуу, истэн суруйуу (диктант). Саныыр санааны суругунан сийилии тириэрдии. Аахпыттан суруйуу (изложение). Дьиз кэргэн, чугас доҕор, таптыыр дьарык, айылҕа, кыыллар тустарынан, ону таһынан аахпыт айымныы, хартыына, киинэ ис хоһоонун, экскурсияҕа, выставкаҕа сырыытын туһунан тэттик тиэкистэри суруйуу (өйтөн суруйуу). Суругунан үлэҕэ сомоҕо домоҕу, синоним тыллары, онтон да атын сахалыы ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалары туттуу. Тиэкис тутулун, сахалыы таба суруйуу, сурук бэлиэтин быраабылатын тутууу.

Тыл үөрэҕэ

Төрөөбүт тылбыт - саха тыла. Саха омук үөскээбит, сайдыбыт историята. Саха тыла - түүр тыла. Саха тылын уруулуу тыллара. Төрөөбүт тыл киһи олоҕор суолтата.

Дорҕоон уонна таба санарыы. Сана дорҕоонун өйдөбүлүн, сахалыы дорҕоон арааһын билии. Төрөөбүт тылын дорҕооннорун, ордук чуолаан сахалыы ураты дорҕооннору (уһун-кылгас аһаҕас уонна хоһуласпыт, сэргэстэспит, маарыннаһар бүтэй дорҕооннору, дифтоннары, h, нь, мурун, j, ɟ дорҕооннору), арааран истии, чуолкайдык, таба санарыы нуорматын тутуһан санарыы. Саха тылыгар кириити тыллары үксүн сахатытан, аһаҕас дорҕооннор дьүөрэлэһиилэрин сокуонун тутуһан санарыы. Тылы дорҕоонун састаабынан ырытыы.

Лексика. Норуот тылын туһунан уопсай өйдөбүлү, төрүт уонна кириити тыл уратыларын билии. Литературнай тыл суолтатын билии, нуорматын тутууу. Тыл лексическэй суолтатын быһаарыы. Хомуур суолталаах, түөлбэ тыл, биир уонна элбэх суолталаах тыллар, көспүт суолталаах тыллар, омоним, антоним, синоним (харыс тыллар, сомоҕо тыллар, метафоралар) өйдөбүллэрин билии, тиэкистэн булуу, сангарар санаҕа сөпкө туттуу. Быһаарыылаах тылдыт арааһын сатаан туһаныы, тыл суолтатын тылдыттан булан быһаарыы.

Графика. Сурук сайдыытын бэлиэ түгэннэрин билсии, киһи олоҕор суолтатын өйдөөһүн. Сахалыы сурук-бичик сайдыытын историятын билии. Дорҕоон буукубаларын билии, таба ааттааһын. Буукубалары суруллар ньымаларынан холбоон, ыраастык, тэтимнээхтик илиинэн суруйуу. Сурукка туттуллар атын бэлиэлэри, өйбүллэри (абзац, тылы көһөрүү бэлиэтэ, тыл икки арда (пробел)) сөпкө туттуу. Сахалыы алпаабыт бэрээдэгин билии. Араас тылдытынан, ыйынныгынан, каталогунан үлэлииргэ алпаабыты сөпкө туһаныы. Компьютерга сахалыы шрибинэн, тиэкиһи тэтимнээхтик бэчээттээн суруйуу.

Морфология. Тыл састааба диэн өйдөбүлү, тыл уларыйар уонна үөскүүр ньыматын билии. Сана чааһын туһунан уопсай өйдөбүлү билии.

Сана чаастарын бөлөҕө: ааттар (аат тыл, даҕааһын аат, ахсаан аат, солбуйар аат), туохтуурдар (аат туохтуур, сыһыат туохтуур, тус (тыл олоҕо, сыһыарыыта). Тыллары сүрүн бэлиэлэрин (грамматическай халыыптарынан) бөлөхтөөһүн, ырытыы. Сангарар санаҕа тыл литературнай нуорматын тутууу.

Синтаксис. Этии уонна тыл ситимэ уратыларын, этии арааһын (сэһэн, ыйытыы, күүһүрдүү) билии. Тэнийбит уонна тэнийбэтэх этии, судургу уонна холбуу этии, сирэй сана, ойоҕос сана, диалог, туһулуу өйдөбүллэрин билии, этиигэ, тиэкискэ арааран булуу, бэйэ этиитин толкуйдааһын. Этиини таба интонациялаан ааҕыы, сурукка сана дэгэтин сурук бэлиэтинэн араарыы. Этии чилиэнинэн ырытыы.

Сурук-бичик култуурата

Таба суруйуу. Таба суруйуу сурук-бичик културата буоларын өйдөөһүн. Уһун аһаҕас дорҕооннору, дифтону, хоһуласпыт, сэргэстэспит, маарыннаһар бүтэй дорҕооннору, саха тылыгар кирии дорҕооннору таба суруйуу. Сахалы араастык этиллэр тыллар таба суруллуулар тыл төрүт сокуоннарыттан тахсалларын, норуокка үөрүйэх, үгэс буолбут нуормаларыгар олоһуруларын өйдөөһүн, харыстабыллаахтык сыһыаннаһы. Киэнник, элбэхтик туттуллар эбэтэр сахалы этиргэ табыгастаах кирии тыллары сахатытан суруйуу; тылбаастанар эбэтэр саха тылынан бэриллэр кыахтаах нуучча тылларын сахалы солбугунан биэри; олохторо нууччалы суруллар кирии тыллар сыһыарыларын таба суруйуу.

Сурук бэлиэтэ. Сурук бэлиэтэ - тыл културатын сорҕото буоларын, киһи этэр санаатын чуолкайдьырга, иэйэр иэйээни сурукка биэрэргэ, суругу-бичиги тупсарарга биллэр-көстөр туһалааһын, тизкис арҕам-тарҕам барбатын, ыһыллыбатын, биер сомоҕо, сибээстээх буоларын хааччыйарын өйдөөһүн. Тылын ордук тупсагай тутуллаах, этигэн, бэргэн буоларыгар сахалы этии, сурук бэлиэтин арааһын (араарар, тоһоҕолоон бэлиэтиир) сатабыллаахтык туттуу.

Ситимнээх сананы сайыннары

Туох сыаллаах-соруктаах санарарын-суруйарын чуолкай өйдөөн (тема, сүрүн санаа), дьон өйүгэр-санаатыгар тийимтиэтик санаатын сааһылаан, араас тизкистэри холкудук санарар-суруйар (истэн суруйуу, өйтөн суруйуу о.д.а.). Тизкис сүрүн санаатыгар олоһуран, тизкиһи таба ааттыыр. Тизкис тийбиттэн көрөн (сэһэргээһин, ойуулааһын, тойонноһун), тизкис тутулун тутуһар (кириитэ, сүрүн чааһа, түмүгэ), былаанын онорор (кылгас, тэнийбит), кэрчик темаларга бытарытар. Тыл туттуллар уратытын, дэгэтин учуоттаан, сахалы тутуллаах этиилэри (логичность речи), ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалары, тыл баайын (богатство речи) сөпкө туттар (уместность речи).

Оскуолаҕа төрөөбүт тыл предметэ баһылыыр суолталаах. Бастагы сүһүөх оскуолаҕа төрөөбүт тыл түөрт сыл устата үөрэтиллэр. Төрөөбүт тылы үөрэтии олох сана ирдэбилигэр эппиэттиир, билинни оҕо сайдыытын хааччыйар соруктаах. Кыра кылаас оҕото өйдөөн, сөп тэтимнээхтик таба аабара, суруйара, онтун ырытара, дьин чахчыны кытта тэннэн көрөрө, санаатын сааһылаан этэрэ, кэпсиирэ, кэпсэтэрэ, түмүктүүрэ бэйэтин төрөөбүт тылын билэриттэн тутулукутаах.

Программа сүрүн сыала-соруга – тылынан уонна суругунан сананы сайыннары, ортоку сүһүөх оскуолаҕа саха тылын уонна литературатын курсун үөрэтиигэр бэлэмнээһин. Манна биллэрэр, сайыннарар, иитэр сорук тэннэ дьүөрэлэхэр.

Программа үгэс буолбут үөрэхтээһин тупсарыллыбыт систематыгар олоһуруар. Билии, сатабыл, уонна үөрүйэх кээмэйэ үөрэх стандартын ирдэбилигэр сөп түбэхэр.

Алын кылаастарга төрөөбүт тылы үөрэтии программата түөрт сүрүн салаалаах:

- граматаҕа үөрэтии,
- аабыыга үөрэтии,
- фонетика, грамматика, таба суруйуу,

- тылы сайыннары.

Хас биирдий салаа тылы тутгуу көрүнгүн (истии, санары, аабы, суруйуу үөрүйэхтэрин) дэгиттэр сайыннарар соруқтаах.

Үөрэнээччи билигин урукка агардас истээччи уонна бэлэм информацияны хатылааччы буолбатах. Кини уругу быһа толкуйдуур, ырытар, дакаастыыр, бэл уругу салайсар, учууталга көмөлөһөр. Билигин урук сүрүн сыала – үөрэнээччи барыта активнайдык үлэлиллэрин ситиһии.

Үөрэх дылын бүтүүтэ үөрэнээччигэ ирдэбил:

- тылы састаабынан ырытар (тыл олобо, сыһыарыылара)
- тыл сана чаастарын, сүрүн бэлиэлэрин быһаарар (аат тыл, дабааһын аат, солбуйар аат, туохтуур)
- этии тутуах уонна ойобос чилиэннэрин булар, дакаастыыр, бэлиэтиир
- этииттэн тыллар ситимнэрин онорор, наадалаах тыл ситимнэрин булар
- судургу этиини чилиэннэринэн ырытар
- этии араастарын булар, быһаарар буолуохтаах.

Саха тылын 4 кылааска тиэмэлэринэн үөрэтии ис хоһооно

Сыллаабы уопсай чаас: **102 чаас**

1. Тиэкис – 5ч
2. Этии, тыл ситимэ – 8ч
3. Тыл олобо уонна сыһыарыыта – 11ч
4. Сана чааба – аат тыл – 29ч
5. Туохтуур - 39
6. Дабааһын аат – 6ч
7. Сыл бутуутэ хатылаабын – 4ч

Календарно-тематический план 3ч в неделю – 102ч

№	Дата:	Тема урока:	Планируемые результаты обучения
			Освоение предметных знаний (базовые понятия)
Тиэкис			
1	05.09	Тиэкис диэн тугуй? 1ч	Тиэкис тутулун, керунун билии, сурун тематын булуу уонна тиэкибинэн улэлээбин сатабылын сайыннарыы
2	06.09	Тиэкис арааһа	Сэһэргээһин тиэкис ис хоһоонун, тутулун, тылын-өһүн уонна суругун – бичигин тупсарыы Ойуулаһын тиэкис ис хоһоонун, тутулун, тылын-өһүн уонна суругун – бичигин тупсарыы Тойонноһун тиэкис ис хоһоонун, тутулун, тылын-өһүн уонна суругун – бичигин тупсарыы
3	07.09	3ч	
4	12.09		
5	13.09	Тиэкис чааһа 1ч	Тиэкис тутулун тупсарыы. Кэрчик тиэмэ уонна абзац. Абзац тутула: абзаһы саҕалыыр уонна түмүктүүр этиилэр.
Этии. Тыл ситимэ			
6	14.09	Этии көрүнэ 1ч	Этии тутула. Этии өйдөбүлүн билии. Сэһэн, ыйытыы, соруйуу этии арааһын өйдөөһүн.
7	19.09	Этии чилиэнэ. Тэнийбит, тэнийбэтэх этии. 2ч	Этии тутула уонна ойбос чилиэннэрин булуу, этииттэн тыллар ситимнэрин оноруу, этии араастарын билии, быһаарыы. Этиигэ тыл бэрээдэгэ. Саха тылыгар уонна нуучча тылыгар этиигэ тыл бэрээдэгин уратыта.
8	20.09		
	21.09		
9	26.09	Этии биир уустаах чилиэннэрэ 3ч	Ис хобоонун ейдебулун быһаарыы, олоххо септееһун керен туттуу, этии биир уустаах чилиэннэрин таба ыйытыы туруоран быһаарыы.
10	27.09		
11	28.09		
12	03.10	Хатылааһын	
13	04.10	2ч	
Тыл олоҕо уонна сыһарыыта			

14	05.10	Тыл састааба 1ч	Тыл олоҕо уонна сыһыарыыта. Саха тылыгар тыл тутула нуучча тылыттан уратыта.
15	10.10	Сыһыарыы арааһа	Тылы көһөрүү быраабылата. Тыл үөскээһинэ.
16	11.10	3ч	
17	12.10		
18	17.10	Сыһыарыы аһаҕас дорҕоонун	Тыл састаабын билии, тылы ырытар үөрүйэҕи тургутуу, Сыһыарыылар араастара- тылы үөскэтэр сыһыарыылар, этиигэ тылы ситимниир сыһыарыылар уратыларын быһаара үөрэнии
19	18.10	уларыыыта 2ч	
20	19.10	Нууччалыы суруллар тыл сыһыарыыта	Тыл олоҕор баар кэлин аһаҕас уонна илин аһаҕас дорҕооннорун көрөн нууччаттан кири тылга таба сыһыарыыны туруоруу
21	24.10	2ч	
22	25.10	Хатылыыр эрчиллиилэр 1ч	
23	26.10	Чизпэри түмүктүүр хонтуруолунай үлэ- Диктант – 1ч	
24		Алҕаһы көннөрөр үлэ-1ч	
2 чизпэр- 24 ч Саҥа чааһа - Аат тыл			
25	07.11	Аат тыл ахсаана.	Аат тыл предмет аатын кердерер сана чаабын этиитэн булуу, олобун сыһыарыытын билии, аат тылы белехтееһун (чопчу предмети кердерер, айылба кестуутун, туохтууртан уескээбит, идэни кердерер аат тыллар сыһыарыыларын арааһын билии
26	08.11	2ч	
27	09.11	Паараласпыт аат .- 2ч	Паараласпыт аат тыл өйдөбүлүн билии. Аат тыл сирэйинэн уларыыытын кэтээн керуу,
28	14.11		
29	15.11	Аат тыл падеһынан(түһүк)	Этиигэ аат тылы булуу, сыһыарыытын олобун быһаарыы, турук ыйытытыгар туруоруу, туугун арааһын билии.
30	16.11	уларыыыта - 3ч	
31	21.11		
32	22.11	Төрүт уонна араарыы падеж	Тууктэр ыйытыыларын уерэтии, сыһыарыыларын билии, этииттэн булла уэрэнии, Этии тутулун сатаан оноро уерэнии, тыл ситимин этиигэ таба туттуу. Араарыы турук кеме тылы таба туттуу
33	23.11	2ч	
34	28.11	Сыһыарыы падеж 1ч	Тууктэр ыйытыыларын билии, этиигэ аат тылы булан туугун быһаарыы, туук сыһыарыытын билии, кеме тылын туһанан тылы уларытыы, тыл ситимин оноруу, этии тутуах чилиэннэрин уонна ойбос чилиэннэрин булуу, бэлиэтээһин.
35	29.11	Туохтуу падеж 1ч	
36	30.11	Таһаарыы падеж 1ч	
37	05.12	Туттуу падеж 1ч	

38	06.12	Холбуу падеж 1ч	Тууктэр ыйытыыларын билии, этиигэ аат тылы булан туугун быаары, туук сыыарытын билии, кеме тылын туванан тылы уларыты, тыл ситимин оноруу, этии тутаах чилиэннэрин уонна ойбос чилиэннэрин булуу, бэлиэтээбин.
39	07.12	Тэннии падеж 1ч	
40	12.12	Нууччалыы суруллар тыл падеһынан	Нууччаттан киирбит тыллар туугунэн уларыыыларыгар сыыарыыларын кэтээн керуу, сыыарыытын сепке туттуу
41	13.12	уларыыыта - 2ч	
42	14.12	Аат тыл элбэх ахсаанна падеһынан	Элбэх ахсаан сыыарыыта, туугунэн уларыыыта, кэтээн керуу.
43	19.12	уларыыыта - 2ч	
44	20.12	Чиэппэри түмүктүүр хонтуруолунай үлэ – Диктант сорудахтаах 1ч	Омоним ейдебулун санатыыы
45	21.12	Албаһы көннөрөр үлэ – 1ч	
3 чиэппэр- 32 ч			
46	26.12	Солбуйар аат сирэйинэн, ахсаанынан уларыыыта – 3ч	Солбуйар аат тыл өйдөбүлэ. Солбуйар аат арааһа. Солбуйар аат тылы суолталарынан бөлөхтөөһүн, аналларын быһаарыы
47	27.12		
48	28.12		
49	11.01	Солбуйар аат падеж ыйытыытынан уларыыыта – 3ч	Солбуйар аат падеһынан уларыыыта
50	16.01		
51	17.01		
52	18.01	Хатылыыр эрчиллиилэр 2ч	
53	23.01		
Туохтуур			
54	24.01	Туохтуур өйдөбүлэ 2 ч	Туохтуур өйдөбүлэ.

55	25.01		Туохтуурдары этиигэ оруолларынан наардааһын, грамматическай халыыптарынан бөлөхтөөһүн, аналларын быһаарыы.
56\ 57 58	30.01 31.01 01.02	Туохтуур бириэмэнэн, ахсаанынан, сирэйинэн уларыыыта 3 ч	Туохтуур уларыыытын кэтээн көрүү.
59 60 61	06.02 07.02 08.02	Туохтуур өйдөбүлүн кэнэтии (тус туохтуур, сыһыат туохтуур, көмө туохтуур, аат туохтуур) 3ч	Туохтуур – тус туохтуур өйдөбүлэ.Тус туохтуурграмматическай уратыта.
62 63	13.02 14.02	Туохтуур солбуйар ааты кытта ситимнэһиитэ 2ч	Тус туохтуур сүрүн грамматическай бэлиэлэрэ (сирэйдэниитэ, кэмэ) Тус туохтуурдар үөскээбит ньымаларын грамматическай халыыптарын наардааһын
64 65	15.02 20.02	Туохтуур соруйар кизбэ 2ч	Туохтуур соруйар кизбин этииттэн булла м³рэнии, туохтууру соруйар кизбкэ уларытыы, сирэйинэн элбэх, биир ахсаанна уларытыы, аат тылтан туохтууру соруйар кизбкэ уескэтии(бабарыы, ынырыы, кердьёуу, соруйуу)
66 67 68	21.02 22.02 27.02	Буолар уонна буолбат хайааһыны көрдөрөр туохтуур- 3ч	
69 70 71	28.02 01.03 06.03	Тухтуур билинни бириэмэтэ3 ч	Туохтууру билинни кэмнэ туруоран сирэйинэн, ахсаанынан уларытыы, Туохтуур сыбыарыытын, олобун булуу, антоним тыллары булуу, тыл баайын саппааһын кэнэтии
72 73 74	07.03 08.03 13.03	Туохтуур билинни бириэмэбэ сирэйинэн ахсаанынан уларыыыта 3 ч	
75	14.03	Чиэппэри түмүктүүр хонтуруолунай үлэ – Диктант соруудахтаах 1ч	
76	15.03	Албаһы көннөрөр үлэ – 1ч	
77	20.03	Туохтуур кэлэр бириэмэтэ	Туохтуур кэлэр кэмин тизкистэн булуу, тылы таба туттуу, тыл оло±ун

78	21.03	2ч	сьыарытын чопчу ыйы сайыннары, ситимнээх сананы
79	22.03	Туохтуур кэлэр бириэмэбэ сирэйнэн, ахсаанынан уларыыта 2ч	
80	03.04		
4 чиэппэр – 22ч			
81	04.04	Тухтуур ааспыт бириэмэтэ 2 ч	Туохтуур ааспыт кэмнэ уларыытын кэтээн керуу, тиэкибинэн улэни хатылаабын, этиини ырытыы, сомоҕо тыллары ырытыы, суолталарын билии, тугэнигэр туттуу
82	05.04		
83	10.04	Туохтуур ааспыт бириэмэбэ сирэйнэн, ахсаанынан уларыыта 2ч	
84	11.04		
85	12.04	Паараласпыт туохтуур 1ч	Паараласпыт туохтуур уратытын, этиигэ туттуллуутун кэтээн керуу, тыл баайын саппаабын кэнэтии, тылы дорҕоонунан ырытыы
86	17.04	Көмө туохтуур 2ч	Көмө туохтуур өйдөбүлүн билии, этиигэ ыйыы
87	18.04		
88	19.04	Хайааһыны дьүһүннүүр туохтуур 2ч	Туохтуур дабаабын аат суолтатыгар туттуллуутун кэтээн керуу, этиигэ булуу-быһаарыы
89	24.04		
90	25.04	Туохтуур хаһан, ханна, хайдах диэн ыйытыыга хоруйдуур тылы кытта ситимнэһиитэ 2ч	Тыл ситимин кэтээн көрүү, этииттэн тыл ситимин булуу, тыл ситимэ уонна этии уратытын билии
91	26.04		
92	02.05		
Дабааһын аат			
93	02.05	Аат тылы дабааһын аат суолтатыгар туттуу 1ч	Тыл ситимин оноруу, этиигэ таба булуу, предмет бэлиэтин кердер тылы таба суруйуу, сыыарыы кеметунэн аат тылы кытта ситимниир уоруйэҕи сайыннарыы
94	03.05	Дабааһын ааты аат тыл суолтатыгар туттуу 1 ч	Тиэкис тутулун аат тылтан, туохтууртан д\а уескэтии Аат тыл д\а суолтатыгар туттуллуутун кэтээн керуу, кэлим тыллары кытта улэ- тыл баайын саппаа'ын кэнэтии
95	08.05	Нууччалыы суруллар дабааһын аат 1ч	Нуучаатан киирбит тыллар сыыарыыларын таба суруйар уеруйэҕи чинэтии
96	10.05	Аат тыл уонна дабааһын аат кэпсиирэ буолуута 1ч	Этиигэ аат тыл уонна дабааһын аат кэпсиирэ буолуутун этииттэн булуу
97	10.05	Чиэппэри түмүктүүр хонтуруолунай	

98	15.05	үлэ – Диктант соридахтаах 1ч Албаһы көннөрөр үлэ – 1ч	
Сыл бүтүүтэ хатылааһын			
99	16.05	Хатылыыр эрчиллиилэр Тиэкис. Этии. Тыл. Дорбоон. 1ч	Усовершенствовать знания об особенностях изученных частей речи, развивать умения распознавать каждую из них и правильно употреблять
100	17.05	Саҥа чаастара.1ч	Усовершенствовать знания об особенностях прилагательных, развивать умения распознавать их и правильно употреблять
101	22.05	Сылы түмүктүүр хонтуруолунай үлэ – Тургутук 1ч	Проверить умения применять изученные в 4 классе правила якутского языка
102	23.05	Албаһы көннөрөр үлэ – 1ч	Усовершенствовать знания об особенностях глаголов, местоимений, имени существительного, имени прилагательного, развивать умения распознавать их и правильно употреблять Обобщить знания, усвоенные учащимися в процессе изучения отдельных тем, установит связи между ними, развивать умение применять знания при решении разнообразных практических упражнений